

KÜLASTAJA MEELESPEA

- Hoia mets, jõgi ja allikas puhtana.
- Kaitsealal võib koguda marju, seeni ja muid metsaande.
- Telgi ja tee lõket ainult selleks ettevalmistatud kohas, eramaal küsi luba maaomanikult.
- Eramaal võib viibida päikesetõusust loojanguni, muul ajal maaomaniku loal.
- Sõidukiga liikle ainult selleks ettenähtud teel.
- Jõel võib sõita vaid mootorita ujuvvahendiga.

Kui näed looduse või külastusobjektide kahjustamist, teavita sellest keskkonnainspeksiooni tel 1313.

KAITSEALA VALITSEJA

Keskonnaamet
Põlva-Valga-Võru regioon
Kalevi 1a, 64503 Räpina
tel 799 0900
polva@keskkonnaamet.ee
www.keskkonnaamet.ee

KESKKONNAAMET

KAITSEALA KÜLASTUSE KORRALDAJA

RMK loodushoiuosakond
Kagu-Eesti piirkond
tel 676 7122
www.rmk.ee
kiidjarve.looduskeskus@rmk.ee

Trükise koostaja: Mari Kala
Esikaane foto: Valgeselg-kirjurähn, M. Kose
Küljendus: Akriibia OÜ
Trükk: Aktaprint AS
Trükitud FSC sertifikaadiga paberile.

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

©Keskkonnaamet 2012

TILLEORU maastikukaitseala

Foto: Ahja jõgi Tilleorus, A. Talv

TILLEORU MAASTIKUKAITSEALA

Tilleoru maastikukaitseala asub Põlva maakonnas Kanepi, Põlva ja Kõlleste vallas Ahja jõe keskjooksul kunagiste Tille ja Mõksi veskite vahelisel alal. Selles lõigus kutsutakse Ahja jõge Tille jõeks. Tilleoru maastikukaitseala on üks vanemaid kaitsealaid nii Põlvamaal kui Eestis, moodustatud 1957. aastal. Eesmärk on jõe keskjooksu ürgoru ja selle lisaorgude, seal esinevate devoni liivakivipaljandite, allikate ja jõe ning metsa- ja niidukoosluste, samuti kaitsealuste liikide elupaikade kaitse.

Kaitsealast lõuna poolt möödub vana Tartu-Võru maantee (Postitee) ja vahetusse lähedusse jääb endine Varbuse hobu-postijaam, mille hoonetes tegutseb tänapäeval Eesti Maantee-museum.

MAASTIK

Tilleorus on Erastvere järvest alguse saanud väikesest veenirest arenenud noor jõgi, mille laiust kohati 10 meetrit, sügavus 2 meetrit. Jõesäng silmuskleb tugevasti, moodustades arvukaid lookeid ja käärusid. Terrassiderikka oru lammil avanevad allikad ja allikasooned, mitmes kohas on kujunenud väikesed allikasood. Ürgoru laius on kuni 300 meetrit, orulamm sellest kuni 150 meetrit. Oruveerude järskude nõlvade kalle võib ületada koguni 30 kraadi. Ürgorg saavutab Tillel kuni 35 meetrise sügavuse ja madaldub aeglaselt Mõksi suunas.

TILLEORU TAMM JA RISTIMÄND

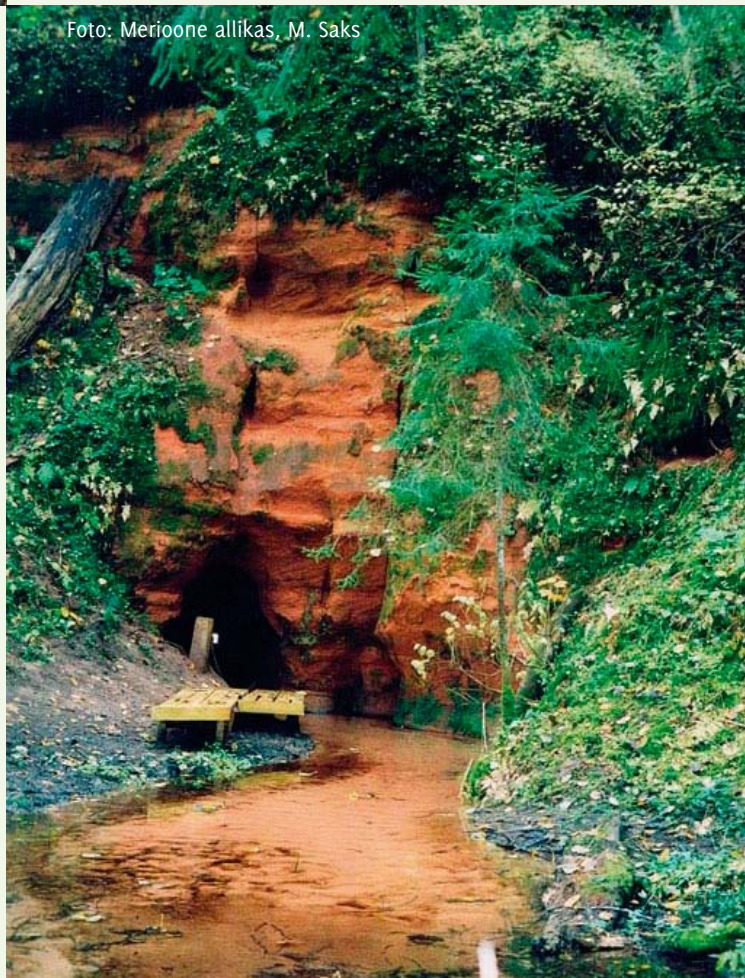
Tilleoru läänenõlval kasvab tamm, mida nimetatakse ka Kuningatam-meks, sest rahvapärимuse kohaselt kasvanud see puuks just Rootsi kuninga jalutuskepi. Puu kõrgus on 20 m ja ümbermõõt 4,3 m.

Merioone koopa läheduses kõrgub vaatamisväärsusena iidne Tilleoru Ristimänd. Mäni ümbermõõt rinnakõrguselt mõõdetuna on 3,6 meetrit ja poolteise meetri kõrgusel haruneb tüvi seitsmeks võimsaks haruks. Vanal ajal läinud siit läbi kalmistule viiv tee. Puule uuristati rist, et surnu hiljem „kodus käima“ ei hakkaks.

LIIVAKIVIPALJANDID

Oma asendi poolest kuuluvad Tilleoru paljandid keskdevoni Burtneki lademe keskmisse ossa, Koorküla kihistikku. Tilleoru maastiku-

Foto: Merioone allikas, M. Saks

kaitseala silmapaistvaimaks, ühtlasi ka tuntuimaks paljandiks on Tilleoru läänenõlval Varbuse oja paremkalda järsul veerul paljanduv 15 m pikkune ja 5 m kõrgune Merioone paljand. Paljandis olevast koopaavast voolab välja selgeveeline Merioone allikas. Allikas voolab välja 1,5 meetri sügavuse koopa tagaseina püstlõhest ning on siinsetest allikatest üks veerohkema: vooluhulk võib eri aastatel ja aastaegadel olla 16–23 liitrit sekundis. Merioonest mööda Varbuse oja ülesvoolu jääv Ojaveere koobas on väike liivakivipaljand, milles on ümarakujulise avaga allikakoobas. Ahja jõe kaldajärsakutele jääb veel sammaldunud Jääraku paljand, Patrioja koobas ning Mõksi veski paljand.

KAITSEALA ELUSTIK

Selge, jaheda ja hapnikurikka veega Ahja jõgi on sobivaks elupaigaks võldasele (*Cottus gobio*) ja harjusele (*Thymallus thymallus*). Haruldastest taimeliikidest kasvavad siin jalgtarn (*Carex rhizina*), ungrukold (*Huperzia selago*) ja rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*).

Kaitseala mitmekesised metsad on elupaigaks paljudele linnuliikidele, kellest enamik on Eesti looduses tavalised. Siin on vaadeldud laanerähni (*Picooides tridactylus*) ja valgeselg-kirjurähni (*Dendrocopos leucotos*), laanepüüd (*Bonasa bonasia*), herilaseviud (*Pernis apivorus*), värbkakku (*Glaucidium passerinum*), hallpea-rähni (*Picus canus*), musträhni (*Dryocopus martius*), väike-kirjurähni (*Dendrocopos minor*), vesipappi (*Cinclus cinclus*) ja nõmmelõokest (*Lullula arborea*).

Siinse linnustiku eripäraks on rähniliikide mitmekesisus, mis on tingitud neile sobivate elupaikade rohkusest. Vaheldusrikkad metsad, surnud puude rohkus vanemates metsades, jõelammil kasvavad, kohati surevas staadiumis olevad hall-lepidud, vanad kuusikud on põhjuseks, miks võime Tilleorus kohata Eestis esinevatest kaheksast rähniliigist koguni kuut liiki.

TILLEORU MATKARADA

Kaitsealaga tutvumiseks on parim võimalus jalutada 4,5 km pikkusel Tilleoru matkarajal, mis algab Postitee maanteesilla juurest ja kulgeb jõe vasakul kaldal mööda jõe lammi, läbi metsade kuni Merioone allikani, sealt edasi oruveerust üles ning mööda metsateed Hurmi oja vasakkaldal kuni maanteeni ja tagasi alguspunkti silla juures.